

การศึกษาสภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้
รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
ในเขตจังหวัดพิษณุโลก

The State of Process Management of Student Care and Support
System for Dependent Students to Self Esteem and Good Citizenship
of Basic Schools in Phitsanulok Province

นงลักษณ์ ใจฉลาด*

Nongluck Jaichalad

Received: May 05, 2020 Revised: May 21, 2020 Accepted: May 27, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 จำนวน 80 คน เขต 2 จำนวน 80 คน และเขต 3 จำนวน 80 คน รวมจำนวน 240 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพสภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ขั้นตอนที่ 3 การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินตรวจสอบการพัฒนากระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ (Keywords): ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน; ภาวะพึ่งพิง; รู้คุณค่าในตนเอง; การเป็นพลเมืองดี

---

* หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก The Degree of Master of Education Field in Education Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University

Abstract

The objectives of this research was to study the state of the management of student care and support system for dependent students to have self esteem and be good citizenship of basic schools in Phitsanulok province. The samples were administrators and teachers in schools under Phitsanulok Primary Educational Service Area Office 1 were 80 persons, Area Office 2 were 80 persons , Area Office 3 were persons, total 240 persons , selected via purposive sampling. The instrument for data collecting was a five scale rating questionnaires. The statistics were mean, standard deviation. The results showed that the state of the management of student care and support system for dependent students to have self esteem and be good citizenship was over all at a moderate level, when considering each side, it was found to be the highest in the third stage of management of student care and support system was at a moderate level and the least in the fourth stage of checking development of process management of student care and support system was at a moderate level.

Keyword: Student Care and Support System; Dependent Students; Self Esteem; Good Citizenship

บทนำ (Introduction)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรหลักในการนำนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา และการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้นักเรียนทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ภูมิปัญญา จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษา การเรียนรู้และวิถีชีวิตในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 ค : 3 - 4) ทั้งนี้ จากรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า ปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน

ร้อยละ 30 ของนักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่างๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้า ท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2552 : 20-24)

การพัฒนาให้โอกาสของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะที่อยู่ในระบบโรงเรียนให้สามารถอยู่รอดและได้รับโอกาสการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อเติบโตเป็นกำลังของประเทศชาติในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง นอกจากนี้ประเทศไทยกำลังเผชิญวิกฤตปัญหาสังคมด้านเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมากเกิดภาวะเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กด้อยโอกาส เยาวชนผู้กระทำผิด การตั้งครรภในวัยอันไม่สมควร การใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาค่านิยมต่างชาติ ติดสารเสพติด การใช้เวลาส่วนใหญ่กับเทคโนโลยี และจะพบเห็นข่าวคราว ความเคลื่อนไหว ข้อมูลตัวเลข รายงานผลการวิจัยที่น่าเป็นห่วงยิ่งว่าการทำร้ายร่างกาย ใช้อาวุธปืน มีดในกลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ เกือบทุกวันจับเด็กที่ก่อความเดือดร้อนนำราคาอยู่ในยามค่าขึ้น เด็กหญิงชายมีเพศสัมพันธ์กันตามโรงแรม โรงภาพยนตร์เพราะเบื่อหน่ายการเรียน หนีโรงเรียน การขายยาบ้า มีเด็กและเยาวชนเป็นทั้ง ผู้ขายและผู้เสพในแทบทุกชุมชน สถิติการจับกุมยุวอาชญากรเพิ่มมากขึ้น จนน่าเป็นห่วงยิ่งสภาวะดังกล่าวกำลังเข้าสู่ยุคเยาวชนทำร้ายเด็กด้วยกันเอง ผู้ใหญ่บางกลุ่มกำลังสร้างสังคมหล่อหลอมพื้นที่เสี่ยงอันตราย และเปิดกิจกรรมที่นำเด็กและเยาวชนเข้าสู่ภาวะยุคเด็กไทยพันธุ์ใหม่ที่ดีด้วยคุณภาพมากขึ้นทุกที (สมพงษ์ จิตระดับ และ สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน, 2556: 1-2)

โรงเรียนในจังหวัดพิษณุโลก มีนักเรียนจำนวนมากที่ได้รับผลกระทบโดยตรงและทางอ้อมจากปัญหาดังกล่าว ในการสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียน พบข้อมูลนักเรียนมีปัญหาหลายประการเช่น ปัญหาครอบครัว บิดามารดาหย่าร้าง แยกกันอยู่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ บิดามารดาอยู่ต่างจังหวัด นักเรียนต้องอาศัยอยู่กับญาติพี่น้องหรืออยู่กันตามลำพัง สภาพเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีจิตใจว่าเหว มีความรู้สึกขาดความอบอุ่น มีผลกระทบต่อการเรียน มาโรงเรียนอย่างไม่มีความสุข ไม่มีสมาธิในการเรียน บางครั้งตื่นสายมาโรงเรียนไม่ทัน บางคนขาดเรียน หนีเรียน ผลการเรียนตกต่ำ นักเรียนเหล่านี้ถ้าถูกชักจูงไปในทางที่ไม่ดี เช่น การใช้สารเสพติด หรือไปเที่ยวเตร่ มั่วสุม อาจคล้อยตามได้ง่าย จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องพยายามหาวิธีที่จะช่วยเหลือ และป้องกันปัญหาต่างๆ เพื่อให้นักเรียนเรียนอย่างมีความสุข ประสบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (มณฑนา ศรีคำภา, 28 เมษายน 2558 : สวัสดิ์ สุวรรณกิจ, 28 เมษายน 2558)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารระบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในฐานะที่เป็นผู้มีภาวะพึงพึงให้ได้มีการเห็นคุณค่าในตนเองและความเป็นพลเมืองของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด

พิษณุโลก เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจในคุณค่าของตนเอง และมีความรู้และความเข้าใจในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของสังคม และสามารถดำรงชีวิตในการเป็นคนดีของสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตจังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูและผู้ปกครองนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 เขต 2 และ เขต 3 เขตละ 80 คน รวม 240 คน ได้มาโดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับร้อยละ 97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการโดยเก็บรวบรวมโดยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษา ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง โดยส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลทางไปรษณีย์ จำนวน 240 ฉบับ และได้รับคืนจำนวน 240 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ระดับสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพิษณุโลก โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย (Research Results)

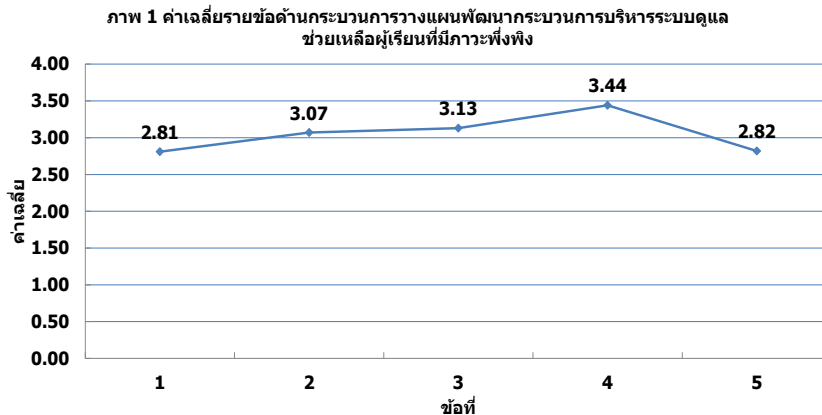
ผลการศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดพิษณุโลก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตาราง 1 ผลการศึกษาสภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี ในภาพรวม

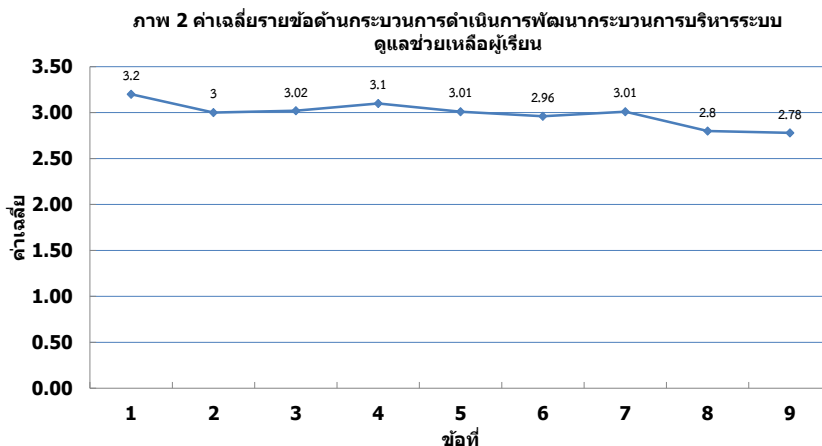
สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนพัฒนากระบวนการ	3.05	.44	ปานกลาง
ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการพัฒนากระบวนการ	2.99	.32	ปานกลาง
ขั้นตอนที่ 3 การจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	3.44	.29	ปานกลาง
ด้านการรู้จักนักเรียน	3.40	.22	ปานกลาง
ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.23	.18	ปานกลาง
ด้านการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน	3.18	.10	ปานกลาง
ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข	2.91	.21	ปานกลาง
ด้านการส่งต่อนักเรียน	2.54	.35	ปานกลาง
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินตรวจสอบการพัฒนากระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	2.63	.39	ปานกลาง
ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนากระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน	3.05	.44	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม	3.04	.12	ปานกลาง

จากตาราง 1 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.04$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ขั้นตอนที่ 3 การจัดระบบการดูแล

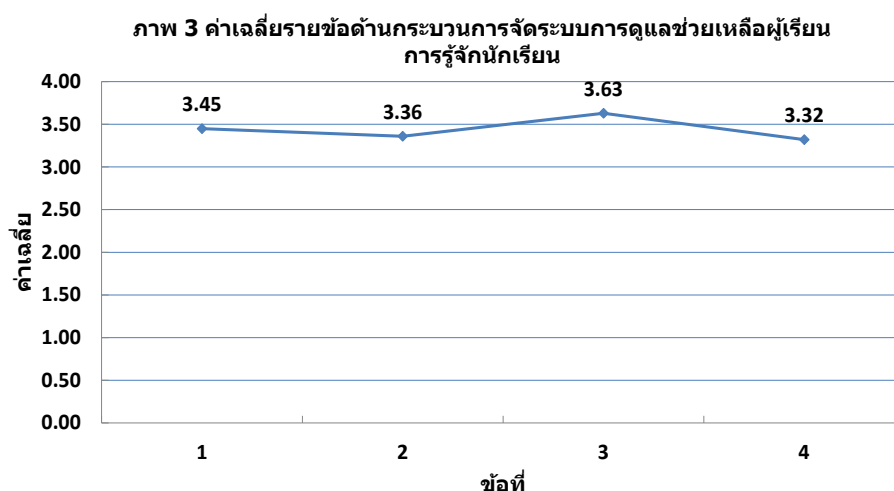
ช่วยเหลือผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินตรวจสอบการพัฒนาระบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.63$)

จากภาพ 1 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการวางแผนพัฒนาระบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.05$) เมื่อพิจารณาในแต่ละรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ข้อ 4) สถานศึกษาวางแผนการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.44$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ข้อ 1) สถานศึกษามีการวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างเป็นระบบอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.81$)

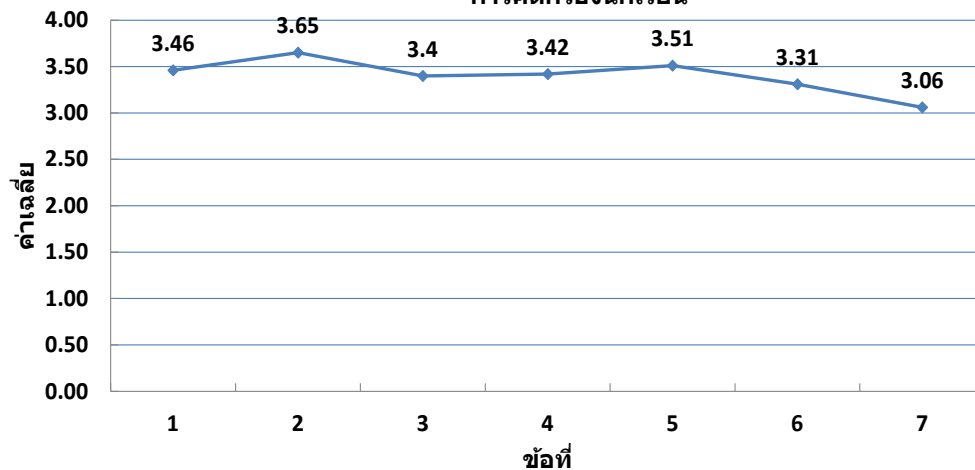

จากภาพ 2 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.99$) เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่ามีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 1) สถานศึกษามีการปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับภาวะพึ่งพาเมื่อต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น และการพึ่งตนเองอยู่เสมอมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.20$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ ข้อ 9) สถานศึกษามีการปลูกฝังการเป็นพลเมืองดีให้เห็นคุณค่าความแตกต่างในด้านภาษา การสื่อสาร ประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.78$)

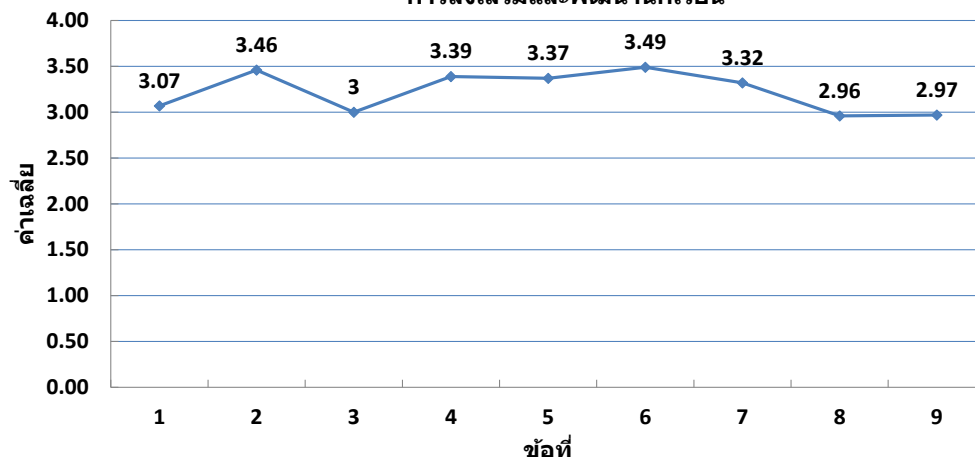
จากภาพ 3 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ด้านการรู้จักนักเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาในรายข้อ พบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 3) สถานศึกษามีการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้อย่างเป็นระบบ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย อาทิ จากการสังเกต สัมภาษณ์ การเยี่ยมบ้าน อย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ข้อ 4) สถานศึกษามีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินการดำเนินงาน โดยมีการนำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลไปใช้ส่งเสริมพัฒนาและช่วยเหลือนักเรียน อย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.32$)

ภาพ 4 ค่าเฉลี่ยรายข้อด้านกระบวนการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
การคัดกรองนักเรียน

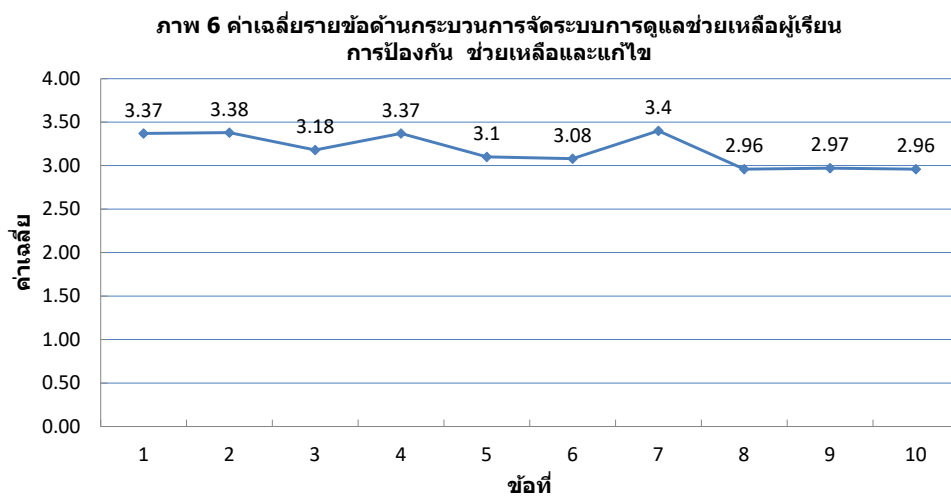

จากภาพ 4 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึงพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 2) สถานศึกษามีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.65$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ข้อ 7) สถานศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)

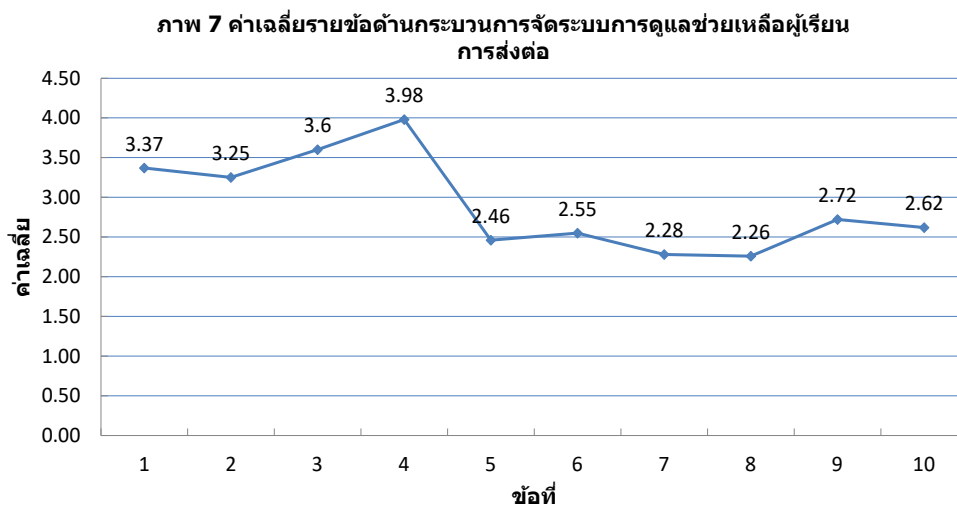
ภาพ 5 ค่าเฉลี่ยรายข้อด้านกระบวนการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

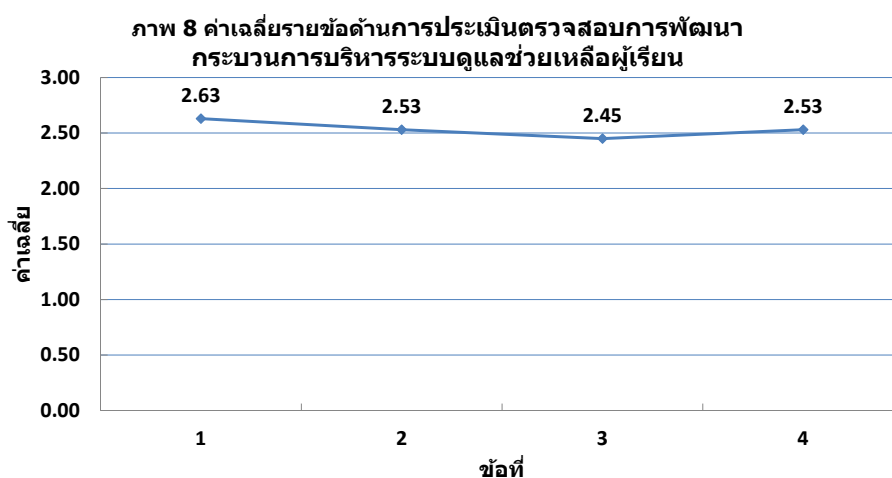
จากภาพ 5 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 6) สถานศึกษามีการจัดประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน (Classroom Meeting) ทุกภาคเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$) และมีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ ข้อ 8) สถานศึกษามีการประเมินผล กำกับติดตามกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$)

จากภาพ 6 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 7) สถานศึกษามีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อการประสานความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) และมีการปฏิบัติ น้อยที่สุด คือ ข้อ 10) สถานศึกษามีการจัดทำรายงานการดำเนินงานด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขต่อฝ่ายบริหารตามลำดับขั้นอย่างต่อเนื่องเมื่อพบว่ามีนักเรียนเกิดปัญหา อยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.96$)

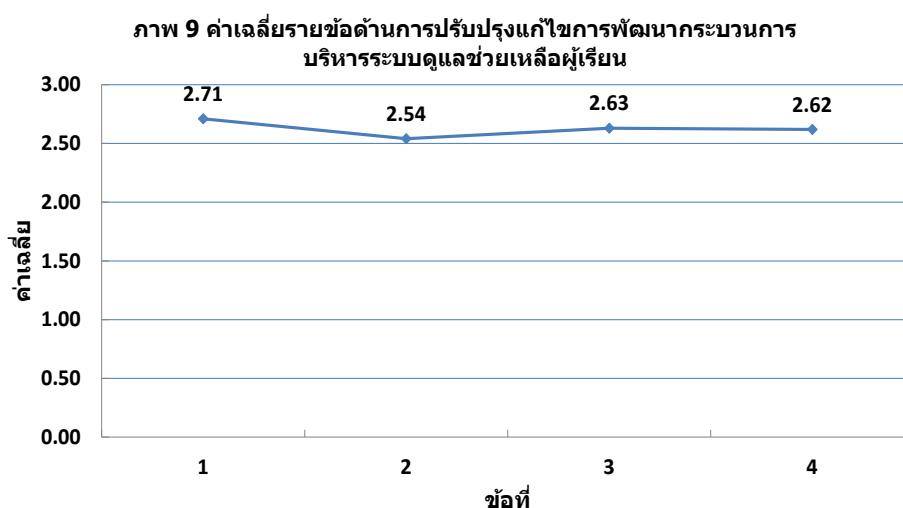

จากภาพ 7 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึงพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี กระบวนการจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ด้าน การส่งต่อนักเรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) เมื่อพิจารณาในราย ข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 4) สถานศึกษามีการกำหนดบทบาทหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการ ส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ข้อ 8) สถานศึกษามีการ ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหากับองค์กรภายนอกเพื่อให้ผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะให้ความช่วยเหลือ อยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.26$)

จากภาพ 8 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึงพิง ให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี การประเมินตรวจสอบการพัฒนากระบวนการบริหาร

ระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.54$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 1) สถานศึกษามีการวางแผนประเมินตรวจสอบการพัฒนากระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะพึ่งพิง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.63$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ข้อ 3) สถานศึกษามีการวางแผนประเมินตรวจสอบกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดี อย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.45$)

จากภาพ 9 พบว่า สภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี การปรับปรุงแก้ไขการพัฒนาระบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.63$) เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า มีการปฏิบัติมากที่สุดคือ ข้อ 1) สถานศึกษามีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะพึ่งพิงอย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.71$) และมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ข้อ 2) สถานศึกษามีการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อการเป็นพลเมืองที่ดี อย่างเป็นระบบ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.54$)

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการการศึกษาสภาพกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องมาจากโดยปกติแล้วสถานศึกษาจะมีการดำเนินดูแลกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนตามนโยบายอยู่แล้ว ทั้งนี้ กระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี นั้นยังไม่มีมีการดำเนินการในเชิงลึก จึงส่งผลให้มีสภาพของกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดี ยังไม่เป็นระบบหรือยังไม่มีมีการดำเนินการในเชิงลึกเพื่อช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิง ดังนั้นควรที่จะมีการเริ่มต้นในการจัดกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้เห็นคุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีที่จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและสังคมในอนาคต สอดคล้องกับ สมเชาว์ แก้ววงศา (2553 : 117-118) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน ครูส่วนใหญ่จะรับทราบนโยบาย มีคณะกรรมการดำเนินงาน มีการวิเคราะห์สภาพความพร้อมพื้นฐานของโรงเรียน แต่ยังไม่ได้ทำอย่างเป็นทางการการบริหารงานของระบบโรงเรียนมีการวางแผนการดำเนินงานเฉพาะผู้บริหารและครูในโรงเรียนเท่านั้น แต่ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจระบบการดำเนินงานและออกเยี่ยมบ้านเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาเท่านั้น ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความคาดหวังต้องการให้โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบการดูแลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อดูแลและจัดกิจกรรมทางศาสนาเพื่อสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนเป็นคนดี สอดคล้องกับ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2554 : 14) กล่าวโดยสรุปได้ว่า ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งเรื่องหนึ่งที่กำหนดให้ดำเนินการ คือเรื่องความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การจัดกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็นทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาอีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547 ค : 3 - 4) สรุปไว้ว่า สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์กรหลักในการนำนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยมอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน โดยกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริม

ศักยภาพนักเรียนเน้นกิจกรรมส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ปัญหา และการคุ้มครองเด็ก เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการดูแลช่วยเหลือจากครู ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ภูมิปัญญา จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษา การเรียนรู้และวิถีชีวิตในสังคม และสอดคล้องกับ สมพงษ์ จิตระดับ และสุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน (2556, หน้า 2) กล่าวโดยสรุปได้ว่า เราจะพบเห็นข่าวคราว ความเคลื่อนไหว ข้อมูลตัวเลข รายงานผลการวิจัยที่น่าเป็นห่วงยิ่งข่าวการทำร้ายร่างกาย ใช้อาวุธปืน มีดในกลุ่มนักศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ เกือบทุกวันจับเด็กที่ก่อความเดือดร้อนน่ารำคาญในยามค่ำคืน เด็กหญิงชายมีเพศสัมพันธ์กันตามโรงแรม โรงภาพยนตร์เพราะเบื่อหน่ายการเรียน หนีโรงเรียน ขยายยาบ้า มีเด็กและเยาวชนเป็นทั้ง ผู้ขายและผู้เสพในแทบทุกชุมชน สถิติการจับกุมเยาวชนอาชญากรเพิ่มมากขึ้น จนน่าเป็นห่วงยิ่ง สภาวะดังกล่าวกำลังเข้าสู่ยุคเยาวชนทำร้ายเด็กด้วยตัวเอง ผู้ใหญ่บางกลุ่มกำลังสร้างสังคมหล่อหลอมพื้นที่เสี่ยงอันตราย และเปิดกิจกรรมที่น่าเด็กและเยาวชนเข้าสู่ภาวะยุคเด็กไทยพันธุ์ใหม่ที่ด้อยคุณภาพมากขึ้นทุกที ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์เด็กที่เกิดขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนขึ้น โดยการนำระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนมาใช้ในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาเพื่อให้เด็กนักเรียนได้รับพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะในการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุข โดยกรมสุขภาพจิตได้ร่วมกันวางรากฐานการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547 ก : 2 - 3) เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 5, 7)

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เล็งเห็นความสำคัญและเห็นคุณค่าการส่งเสริมการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมและใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2 ผู้บริหารโรงเรียน สามารถนำรูปแบบนี้ไปปรับใช้ในการส่งเสริมจุดเด่น พัฒนาจุดด้อยเกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมได้เป็นอย่างดี

1.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองและชุมชนสามารถประยุกต์ใช้รูปแบบนี้ในการสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ข้อเสนอแนะ เป็นที่ปรึกษาตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ช่วยส่งผลให้นักเรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมเพิ่มมากยิ่งขึ้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรกำหนดได้อีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ให้ประสบความสำเร็จสูงสุดว่ามีองค์ประกอบของรูปแบบอย่างไรให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุดในการส่งเสริมให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคมนักเรียนต่อไป

2.2 ในครั้งนี้ดำเนินการในระดับประถมศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งต่อไปควรดำเนินการกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่มีภาวะพึ่งพิงให้รู้คุณค่าในตนเองและการเป็นพลเมืองดีในสังคม นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส หรือนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือในระดับที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2552). **คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.**

กรุงเทพมหานคร: ยูเนิส อิมเมจ กรุ๊ป.

_____. (2554). **คู่มือบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียน.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.

กระทรวงศึกษาธิการ.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน,สำนักงาน. (2547). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์
(ร.ส.พ.).

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

มณฑนา ศรีคำภา. (2558, 28 เมษายน 2558). หัวหน้างานดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน.
สัมภาษณ์.

สมพงษ์ จิตระดับ และ สุรศักดิ์ เก้าเอี้ยน. (2556). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการพัฒนา
สมรรถนะระบบที่ปรึกษาให้สภาเด็กและเยาวชนในประเทศไทย. สำนักงานสวัสดิภาพ
และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความ
มั่นคงของมนุษย์.

สวัสดิ์ สุวรรณกิจ. (2558, 28 เมษายน 2558). หัวหน้างานดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน.
สัมภาษณ์.

สมเชาว์ แก้ววงศา. (2553). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
กรณี ศึกษาโรงเรียนเชียงกลมวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.